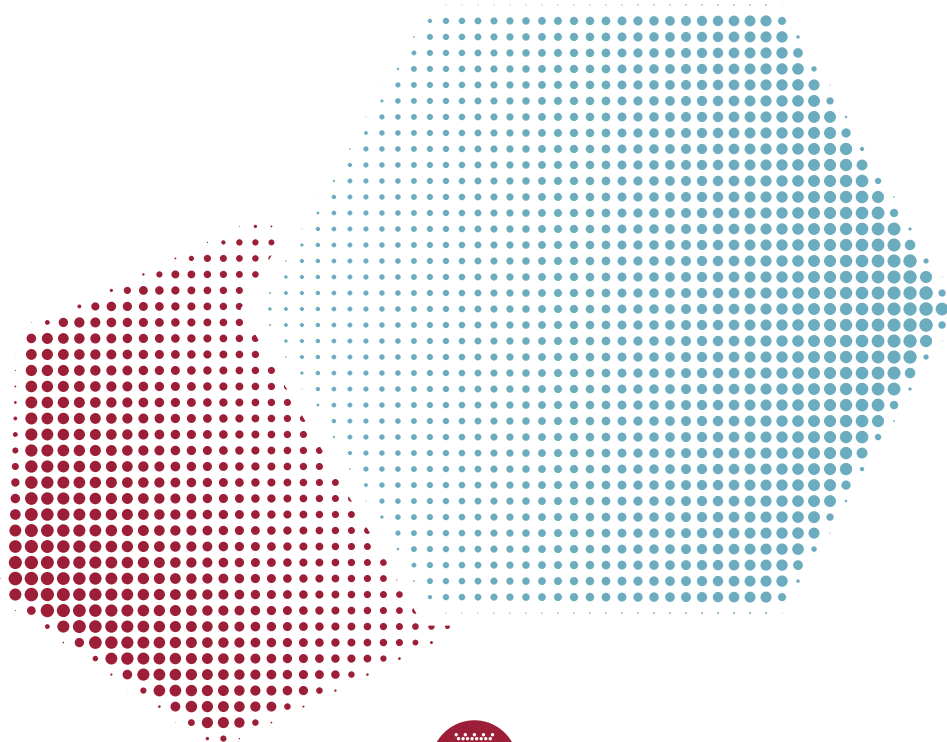

Pautes per planificar l'educació per a la ciutadania global

Autora:

Sara Garrido Miñambres, cap de la Unitat d'educació per a la ciutadania global de l'Oficina de Cooperació al Desenvolupament de la Direcció de Relacions Internacionals de l'Àrea de Presidència de la Diputació de Barcelona

Coordinació general:

Lali Carrillo, cap de la Secció de suport municipal i estratègia de l'Oficina de Cooperació al Desenvolupament de la Direcció de Relacions Internacionals de l'Àrea de Presidència de la Diputació de Barcelona

Coordinació tècnica:

Luci Rodrigo Peiró i Kate Shea Baird, tècniques de l'Oficina de Cooperació al Desenvolupament de la Direcció de Relacions Internacionals de l'Àrea de Presidència de la Diputació de Barcelona

Aquest document s'ha elaborat a partir de les reflexions i les aportacions del personal tècnic dels ens locals participants en l'«Espai de treball i intercanvi dels plans municipals d'educació per a la ciutadania global» i de l'«Espai de treball en matèria de planificació estratègica de cooperació al desenvolupament», en sessions celebrades l'1 de juliol de 2020 i el 28 de juny de 2023, respectivament.

1a edició: juliol de 2024

© de l'edició: Diputació de Barcelona

© dels textos: l'autora

Producció i edició: Subdirecció d'Imatge Corporativa i Promoció Institucional de la Diputació de Barcelona

Impressió: Departament de Reproducció Gràfica de la Diputació de Barcelona

Dipòsit legal: B 14907-2024

Índex

1. Presentació	4
2. Què és educar per a una ciutadania global? Definir i delimitar per poder planificar	4
3. Governos locals i ciutadania global. Planificar d'acord amb la realitat del territori	10
4. L'educació per a la ciutadania global al cicle de planificació	14
4.1. Esquema resum.....	15
4.2. Primers passos	16
4.3. Llançament	19
4.4. Diagnosi	21
4.5. Elaboració.....	24
4.6. Aprovació i difusió.....	30
4.7. Execució, seguiment i avaluació	31
5. Llista de verificació dels elements clau a tenir en compte	34
6. Bibliografia	37
7. Acrònims	38

---

1. Presentació

Aquest document ofereix als governs locals orientacions per a una millor planificació de l'educació per a la ciutadania global (ECG) en el marc de la política de cooperació al desenvolupament.

Per fer possible un tractament més estratègic d'aquest àmbit d'actuació cal tenir en compte la seva especificitat respecte de la resta de la política de cooperació. Això passa, en primer lloc, per prestar atenció a la seva conceptualització d'acord amb paràmetres propis. En segon lloc, i atenent al valor diferencial de la cooperació descentralitzada per impulsar l'ECG, una planificació útil ha d'adaptar-se a la realitat local, d'acord amb les seves limitacions i amb el seu potencial.

A partir d'aquests dos elements, es presenten reflexions i accions concretes per cada fase del cicle de planificació, a fi de garantir que siguin processos de millora continuada de l'ECG. La identificació s'ha fet des de la realitat dels governs locals, defugint recomanacions que allarguin o encareixin excessivament els processos de planificació. Tot i així, atenent a l'heterogeneïtat dels municipis on es treballa l'ECG, les pautes es presenten com a propostes guia que cada ens local haurà de llegir d'acord amb les seves especificitats.

---

2. Què és educar per a una ciutadania global? Definir i delimitar per poder planificar

L'educació per al desenvolupament, com a part de l'acció de cooperació internacional orientada a la sensibilització i l'educació de la ciutadania, ha experimentat una constant i profunda transformació des de la seva aparició als anys cinquanta del segle passat fins a l'actualitat.¹

---

¹ Aquesta evolució ha estat caracteritzada, per al cas espanyol, amb el model de les cinc generacions (Mesa, 2014).

Les primeres iniciatives eren, majoritàriament, línies de treball complementàries dels projectes de cooperació al desenvolupament amb una funció instrumental. Tenien com a objectiu promoure la recaptació de fons i el suport de l'opinió pública a la transferència de recursos a altres països. Amb el pas del temps, els discursos sobre desenvolupament han evolucionat i el reconeixement de les desigualtats i les interdependències ha guanyat centralitat respecte dels objectius de la reducció de la pobresa i la promoció del creixement. En aquest context, s'ha fet evident la necessitat de tractar les causes estructurals i les connexions local-global que expliquen les vulneracions de drets humans, el canvi climàtic o els conflictes violents. Comptar amb una ciutadania més conscient, més formada i participativa esdevé, llavors, **un objectiu en si mateix**, part necessària d'una cooperació al desenvolupament que vol donar resposta als reptes actuals.

Aquesta evolució no s'ha donat de la mateixa manera en tots els agents, cosa que fa que en l'actualitat convivin pràctiques educatives molt diverses, amb un ventall que va des de la sensibilització com a mitjà per recaptar diners fins a la mobilització social per transformar models fiscals, alimentaris o industrials que perpetuen les desigualtats al Nord i Sud globals.

En paral·lel als canvis en el discurs i les pràctiques, hi ha també un debat terminològic. Tot i que la majoria d'agents coincideixen que l'*educació per al desenvolupament* ja no serveix per enunciar els continguts que es volen tractar, no hi ha una postura unànime sobre quina ha de ser l'alternativa.

Terminologia utilitzada en 25 plans directors municipals de la província de Barcelona analitzats (aprovats entre 2018 i 2023)

- Educació per a la justícia global (10)
- Educació per al desenvolupament (5)
- Educació per al desenvolupament, pau i drets humans (4)
- Educació per a la ciutadania global (4)
- Educació transformadora per a la ciutadania global (1)
- Educació i formació per a la solidaritat (1)

Font: elaboració pròpia.

En aquest context, la planificació en l'àmbit municipal ha de servir per clarificar conceptes, construir un discurs compartit amb tots els agents implicats i reduir l'esclatxa entre aquest discurs i les pràctiques.

Educació per a la ciutadania global és la terminologia utilitzada per la UNESCO² i una de les més esteses en l'àmbit internacional, ja sigui per referir-se al conjunt de l'acció en aquest àmbit o a un enfocament que impregna el conjunt. Tot i no haver-hi una definició única, es pot identificar com

el procés socioeducatiu pel qual les persones prenen consciència dels reptes mundials i desenvolupen la seva solidaritat i compromís en la defensa de la pau, els drets humans i la sostenibilitat de la vida al planeta.

L'adopció d'aquest concepte no està exempt de reptes, perquè desborda els límits tradicionals de la política de cooperació al desenvolupament. Això obre oportunitats de treball transversal amb altres polítiques, a la vegada que suposa un risc de dispersió i solapament.

Convé identificar, per tant, els **elements bàsics que caracteritzen el tractament de l'ECG des de les polítiques de cooperació** i al voltant dels quals hi ha un ampli consens entre agents, amb independència de la terminologia que utilitzi cadascun:

—> Entén l'educació en el sentit ampli, que engloba els àmbits formal (escoles i instituts), no formal (educació en el lleure, cicles formatius o de sensibilització, etc.) i informal (campanyes a mitjans de comunicació, etc.), i que s'estén des de la infància fins a la vida adulta. Treballa els coneixements, però també les actituds, les emocions i els comportaments associats, i considera tots els agents que formen part d'un ecosistema educatiu.

—> Reivindica un concepte de ciutadania diversa i no exclouent que es cohesiona a partir del principi d'equitat. Enforteix el vincle entre les persones i la comunitat en la qual participen més enllà del seu estatus legal, com a agents de canvi en un procés permanent d'ampliació de drets i assumpció de responsabilitats.

---

² La UNESCO fa servir *Global Citizenship Education* (GCED), que tradueix al castellà com a 'educación para la ciudadanía mundial' (UNESCO, 2017).

→ Posa el focus en l'esfera internacional per tractar temàtiques que relacionen realitats locals i dinàmiques globals, explica els impactes desiguals i promou vincles de solidaritat i empatia que transcendeixin fronteres.

Font: elaboració pròpia.

La planificació de l'ECG que es fa des de la política de cooperació al desenvolupament ha de tenir presents tots aquests elements i, molt especialment, el focus en les desigualtats i les interdependències internacionals. És aquesta dimensió, la qual apropa altres realitats i sabers del Sud global per comprendre, empatitzar i establir vincles, la que dona sentit a l'ECG com a part de la política de cooperació.

Aquest element diferencial no limita el seu potencial transformador, sinó que posa en valor allò que pot aportar a altres polítiques, sense duplicar-les ni encavalcar-se amb elles. Així entesa, l'ECG pot tractar múltiples temàtiques:

→ Drets humans i governança democràtica

→ Justícia climàtica

→ Equitat de gènere

→ Construcció de pau

→ Migracions i refugi

→ Economies transformadores

A títol d'exemple, en el marc d'una política de cooperació que prioritzi l'equitat de gènere, l'ECG té moltes coses a aportar des de la seva especificitat. Pot posar en marxa diferents línies de treball que responguin als seus objectius, alhora que enriqueixin la sensibilització que es fa des de les polítiques d'igualtat:

→ Evidenciar com aquest eix de desigualtat opera a escala global i interacciona amb altres factors de discriminació que agreugen la vulneració de drets.

→ Donar a conèixer, de la veu de les protagonistes, les lluites per la igualtat al Sud global.

→ Facilitar l'intercanvi, l'aprenentatge mutu i els vincles de solidaritat entre moviments feministes de diferents orígens i bagatges culturals.

Per a cadascun d'aquests objectius es poden identificar diferents públics, per exemple:

→ Dones que formin part de col·lectius o moviments feministes.

→ Veïnat amb orígens diversos.

→ Població en edat escolar.

- Adolescents i joves.
- Comunitat educativa: AFA.

I en funció d'aquest públic es definirà l'àmbit d'actuació i la metodologia, per exemple:

- Programació d'activitats de sensibilització conjuntes amb l'àrea d'igualtat.
- Cicle de tallers en centres de secundària.
- Campanya a l'espai públic vinculant-hi els centres educatius.

Des d'aquesta especificitat, l'ECG és un àmbit clau en la promoció de la coherència de polítiques per al desenvolupament³ en tant que:

- Sensibilitza en relació amb la necessitat de tenir en compte els impactes globals en el conjunt de polítiques públiques.
- Ofereix un camp d'actuació concret per transversalitzar la cooperació a altres polítiques amb components educatius, de sensibilització o participació ciutadana.

El valor de l'ECG per estendre els valors i els principis de la cooperació a altres polítiques públiques es reforça amb l'aprovació de l'Agenda 2030. L'objectiu de desenvolupament sostenible (ODS) 4, relatiu a l'educació de qualitat, inclou la ciutadania global a la fita 4.7. Aquest reconeixement, junt amb els principis i els valors que inspiren el conjunt de l'Agenda (drets humans, no deixar ningú enrere, etc.), facilita apropar l'ECG a nous agents i públics. Al seu torn, l'ECG aporta una perspectiva crítica, transformadora i global per tal que els processos de localització posin en marxa canvis reals i perquè la dimensió domèstica dels ODS no dilueixi la promoció dels drets humans i la justícia a escala internacional.⁴

En planificar l'ECG cal tenir en compte que la conceptualització i la delimitació d'aquest àmbit d'actuació no són evidents i convé fer-ho explícit perquè la planificació sigui útil.

³ Per ampliar la vinculació entre ECG i coherència de polítiques per al desenvolupament, vegeu *Pautes per transversalitzar l'enfocament de Coherència de Politiques per al Desenvolupament*, Diputació de Barcelona (2023).

⁴ Per ampliar les connexions entre ECG i Agenda 2030, vegeu *Diputació de Barcelona (2020)*.

---

3. Governos locals i ciutadania global. Planificar d'acord amb la realitat del territori

L'ECG és avui part de la política de cooperació al desenvolupament a qualsevol nivell de govern. No obstant això, les característiques de la cooperació dels governos locals hi aporten un valor diferencial:

Proximitat: la coneixença del territori contribueix al fet que les propostes educatives s'adaptin a la realitat local i s'estableixin lligams significatius entre aquesta realitat i les dinàmiques globals.

Transversalitat: la col·laboració entre diferents polítiques resulta més fàcil en l'àmbit local i permet estendre l'enfocament de l'ECG a nous espais, agents i instruments (igualtat, medi ambient, convivència, etc.).

Participació: els espais de participació i concertació amb la societat civil existents a escala local faciliten impulsar una ECG més innovadora i arrelada al territori.

Dinamisme: la capacitat per adaptar-se i donar resposta als canvis que es produeixen en el context local o internacional permet aprofitar més oportunitats d'impuls de l'ECG.

Treball en xarxa: l'existència de xarxes de col·laboració i instruments d'intercanvi d'experiències entre governos locals permet escalar i estendre iniciatives d'ECG d'èxit.

Trajectòria: l'experiència de més de vint anys en educació per al desenvolupament, educació per la pau i els drets humans és un bagatge molt útil per impulsar una ECG més transformadora.

A aquest valor, reconegut per les agències estatals i multilaterals del sistema de cooperació internacional al desenvolupament,⁵ s'hi afegeix el pes relatiu de l'ECG respecte del conjunt de la política de cooperació. Els ens locals hi dediquen un percentatge de recursos econòmics i humans més alt en relació amb altres nivells de govern i als municipis petits i mitjans sovint és l'àmbit d'aquesta política en què l'ajuntament pot exercir un lideratge més clar.

Un ajuntament petit o mitjà, amb recursos humans i econòmics limitats per impulsar vincles de cooperació amb altres països de forma directa, pot fer efectiu el seu compromís amb la solidaritat internacional donant suport a una campanya d'ECG per a consum responsable de tecnologia que canviï els hàbits de la seva població i de la mateixa administració, de manera que generi un impacte positiu a altres països.

Per aquests factors, l'ECG es posiciona com un àmbit clau per a les polítiques locals de cooperació: treu profit dels seus trets diferencials, té el reconeixement de la resta d'agents i permet adaptar-se més fàcilment a les capacitats de cada govern local sense renunciar a la qualitat i l'impacte de les actuacions.

No obstant això, aquest potencial pot quedar-se en un nivell teòric si la planificació de la política de cooperació no es concreta d'acord amb les particularitats del context local.

En aquest sentit, si bé l'ECG ha tingut un espai cada cop més destacat en la definició d'objectius dels plans locals de cooperació, encara s'identifiquen elements de millora, que es presenten aquí de forma resumida i es desenvolupen després en pautes concretes per a cada fase del procés de planificació:

---

⁵ En aquest sentit, la *Llei 1/2023, de 20 de febrer, de cooperació per al desenvolupament sostenible i la solidaritat global*, reconeix la importància de «l'educació per al desenvolupament sostenible i la ciutadania global com a instrument per a la transformació ecosocial de la nostra societat i del Sud global de manera solidària, justa, inclusiva, responsable, pacífica i sostenible, amb un paper clau de la cooperació descentralitzada».

1

Adaptar l'esquema de planificació a la realitat de cada política local

Els plans locals de cooperació tendeixen a reproduir els esquemes d'altres administracions en les quals el pes de la cooperació directa amb països socis és més gran. Això fa que, sovint, les prioritats sectorials i geogràfiques ocupin una part important dels exercicis de planificació i no sempre es connectin amb l'ECG per concretar com es poden treballar des d'aquest àmbit. Per contra, elements clau de l'ECG, com els públics o les metodologies de treball, queden poc reflectits als plans. És convenient que els processos de planificació s'encetin amb plantejaments més flexibles que permetin adaptar l'estructura i els continguts al pes real que tenen els diferents components de la política local de cooperació.

2

Incloure marcs de referència propis

En adaptar els esquemes de planificació al pes real de l'ECG local, convé donar cabuda a marcs de referència propis de l'educació formal i no formal, que complementen els de la cooperació. Així, una política en què l'ECG tingui rellevància necessita incorporar la visió de ciutat educadora, els enfocaments de pedagogia crítica o socioafectiva o els elements bàsics del currículum educatiu on pot incidir.

Al mateix temps, altres enfocaments que sí que estan presents a la cooperació necessiten un desplegament més detallat depenent del pes que tingui l'ECG. Per exemple, si bé la major part dels plans citen l'enfocament local-global, en pocs d'ells es concreta com es treballarà la connexió entre la realitat d'altres països, les dinàmiques globals i la realitat pròpia. Aquest és un punt clau per a l'ECG que s'ha de traduir en propostes concretes en la planificació.

Concretar prioritats d'acord amb el context local

L'ECG permet treballar en diferents àmbits educatius, en temàtiques molt diverses i amb una pluralitat d'agents, però el context concret en què s'implementa determina allò que té sentit i és possible posar en marxa.

Les mateixes característiques geogràfiques, econòmiques, sociològiques, etc. suposen que les problemàtiques globals impactin de forma diferent i requereixin una resposta diferent des de l'ECG. Les temàtiques a tractar en un municipi costaner que acull persones refugiades poden ser molt diferents de les d'un municipi rural en un ecosistema fràgil amb una problemàtica de gestió de residus.

Així mateix, l'ajuntament necessita establir aliances amb altres agents educatius per impulsar l'ECG i aquest ecosistema varia molt d'un municipi a un altre. La capacitat del teixit associatiu, els espais de relació amb els centres d'educació formal, la trajectòria en determinats temes, etc. són elements que marquen la diferència tant en clau d'oportunitats com en clau de febleses.

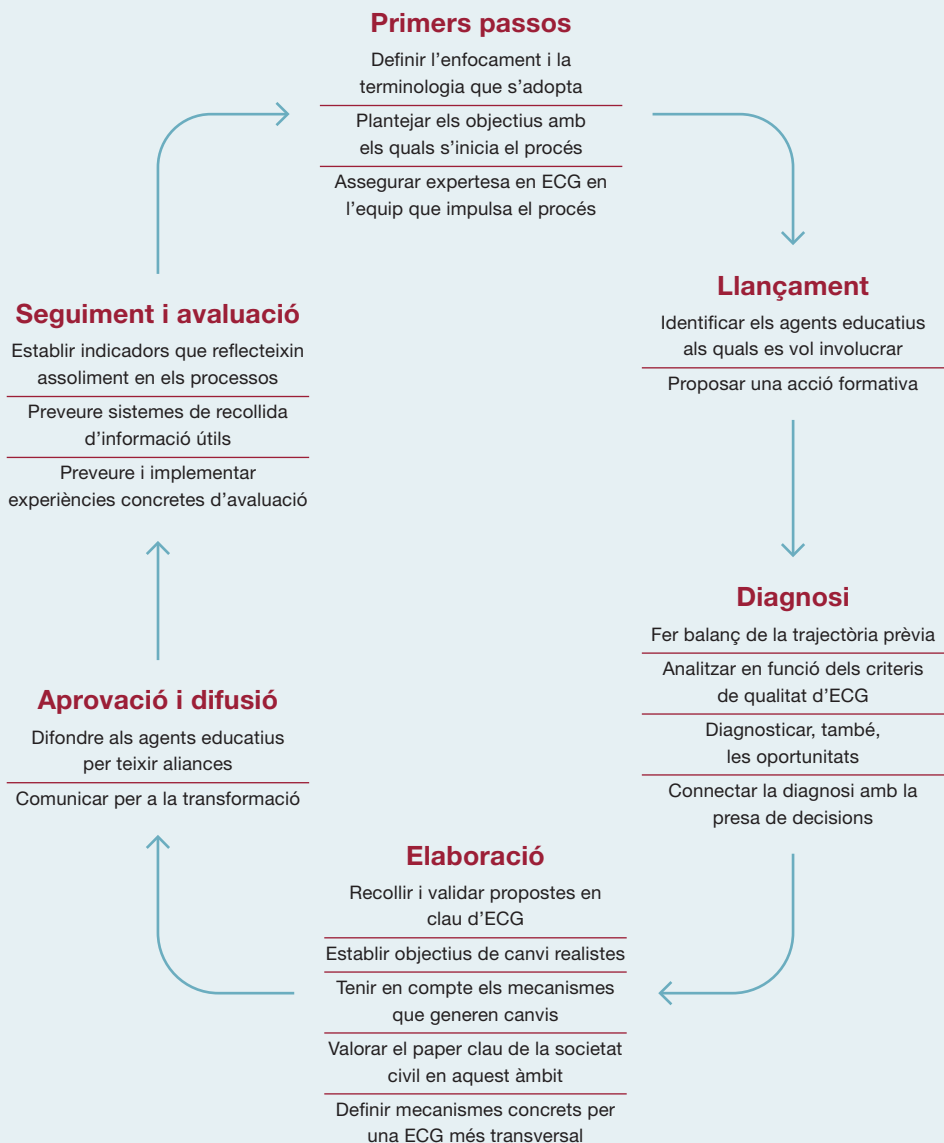
Finalment, tot i que poden variar al llarg del temps, cal tenir en compte els recursos humans disponibles, ja que l'ECG implica una feina important d'organització i enxarxament. El pla ha de ser el resultat d'una anàlisi i priorització en funció de tots aquests elements particulars de cada realitat local.

---

4. L'educació per a la ciutadania global al cicle de planificació

En les pàgines següents, es presenten elements clau i pràctiques concretes que possibiliten un desplegament més estratègic de l'ECG als plans locals de cooperació. Aquests elements s'estructuren en funció de les diferents fases del procés de planificació i seguint l'esquema del document *Elaboració d'un pla municipal de cooperació al desenvolupament. Pautes metodològiques generals*, a fi de facilitar la lectura conjunta amb la resta de capítols de la col·lecció, el contingut dels quals és de plena aplicació en l'àmbit de l'ECG.

4.1. Esquema resum

Font: elaboració pròpia.

4.2. Primers passos

És una fase clau de la planificació en què s'ha de produir una reflexió sobre els objectius i l'abast del pla, el grau de participació de la ciutadania que es vol mobilitzar, com es vol enfocar el procés a l'intern de l'ajuntament, etc. Per delimitar i validar aquests elements cal la implicació dels responsables polítics que doni impuls i viabilitat a la planificació.

Des del punt de vista de l'ECG, es destaquen tres elements a tenir en compte:

Definir l'enfocament i la terminologia que s'adopta

Com s'ha avançat, no hi ha una única forma de referir-se a aquest àmbit. El gruix dels continguts identificats en aquest document és aplicable a les diferents terminologies, però hi ha diferències que convé tenir en compte a l'hora de posicionar-se.

L'opció que prengui cada ens local depèn del grau de lideratge propi que vulgui assumir, la capacitat per impulsar el treball transversal, la continuïtat amb el treball previ o la facilitat per comunicar a la ciutadania.

Concepte	Principals agents de referència	Elements diferenciadors
Educació per a la ciutadania global/mundial	Sistema Nacions Unides / UNESCO Diputació de Barcelona	<ul style="list-style-type: none"> • Els agents que adopten altres terminologies també fan referència a ciutadania global com a enfocament o contingut a treballar. • Sovint, aquest concepte s'identifica més directament amb educació formal, si bé no és exclusiu.
Educació per al desenvolupament i la ciutadania global	Govern espanyol / Llei de cooperació per al desenvolupament sostenible i la sostenibilitat global	<ul style="list-style-type: none"> • Manté una vinculació explícita amb la política de cooperació «al desenvolupament». • Planteja dificultats per comunicar el concepte per la seva complexitat.

Concepte	Principals agents de referència	Elements diferenciadors
Educació global	Global Education European Network (xarxa de referència d'agents estatals europeus) Generalitat de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> • Posa l'èmfasi en el fet que inclou corrents educatius molt diferents amb una mirada global. • Alguns agents privats en fan una interpretació més àmplia i inclouen aquí competències tecnològiques, idiomes, etc. que no tenen res a veure amb l'educació en valors.
Educació per al desenvolupament i sensibilització (DEAR)	Comissió Europea	<ul style="list-style-type: none"> • Manté aquesta terminologia per als recursos que destina que computen com a ajuda oficial al desenvolupament (AOD) i n'utilitza altres per a línies que es financen amb recursos que no computen.
Educació per a la justícia global	LaFede.cat, Ajuntament de Barcelona	<ul style="list-style-type: none"> • Posa el focus en la transformació d'estructures que generen desigualtat, amb independència d'on es donin. • Neix d'agents de cooperació al desenvolupament, però amb l'objectiu de transcendir aquesta política.

Font: elaboració pròpia.⁶

Quan no es disposi d'elements suficients per prendre una opció o es vulgui consultar a altres agents dins o fora l'ajuntament, es pot treballar durant el procés de planificació per acabar de decidir-se en la fase d'elaboració.

No obstant això, en tots els casos és necessari tenir un full de ruta inicial que delimiti l'objecte de planificació (què entenem per ECG a l'efecte del pla local de cooperació al desenvolupament), encara que es modifiqui o s'ajusti al llarg del procés.

⁶ Per ampliar continguts sobre les diferents conceptualitzacions i definicions, vegeu *GENE (2020)*.

Plantejar els objectius amb els quals s'inicia el procés

Sovint, l'ens local parteix d'uns objectius previs a la diagnosi que justifiquen iniciar el procés de planificació. Alguns exemples d'aquest tipus d'objectius són:

- Actualitzar el discurs i la justificació de la cooperació municipal d'acord amb les agendes internacionals i dels principals agents.
- Aportar valor afegit o elements distintius a la política de cooperació.
- Establir ponts amb altres àrees o polítiques municipals.
- Augmentar l'impacte dels recursos dedicats a cooperació.

Aquests objectius no sempre es fan explícits, però actuen com a hipòtesis de partida i, tot i que es poden modificar o ampliar en funció de la diagnosi i el treball amb els agents, tenen un paper important a l'hora d'orientar el procés de planificació. Convé analitzar si entre aquests objectius hi ha elements d'ECG consistents amb el pes d'aquest àmbit dins la política local, del tipus:

- «Endreçar» les iniciatives a les quals es dona suport.
- Vincular el que es fa en cooperació directa i en ECG.
- Construir una visió conjunta de l'ECG amb tots els agents del municipi.

Si no hi són, caldria analitzar el perquè, per evitar que un punt de partida desconnectat de la realitat local condicioni el resultat final.

Assegurar expertesa en l'equip que impulsa el procés

Si un ajuntament orienta majoritàriament la seva ECG a l'educació formal, requerirà coneixements específics sobre el currículum i el sistema educatiu que, en el procés d'elaboració, permetin dialogar amb els centres i fer propostes. Si la línia de sensibilització és prioritària, caldrà contrastar els coneixements sobre comunicació per tal que la diagnosi i les propostes incloguin orientacions clares i tinguin en compte altres experiències.

La manca d'aquests coneixements pot comportar poca concreció, i pot posposar la presa de decisions a exercicis de planificació futurs poc realistes atenent a les capacitats i els recursos disponibles.

En aquells ajuntaments que ja tinguin una trajectòria prèvia en ECG o on hi hagi una aposta clara per aquest àmbit, seria adient incorporar a l'equip de planificació un referent de l'àrea d'educació, de forma que el resultat respongui a objectius compartits.

En qualsevol cas, sempre que es busqui un suport extern especialitzat per a l'elaboració del pla, cal valorar els coneixements i l'experiència en ECG i tenir en compte equips multidisciplinaris amb diferents perfils que reflecteixin els continguts de la política.

4.3. Llançament

En aquesta fase es dona a conèixer el procés de planificació amb l'objectiu d'involucrar els agents implicats. L'enfocament i els objectius de partida determinen la identificació d'aquests agents i el tipus de participació que es necessita de cadascun d'ells.

Així, un enfocament més «sectorial», propi de l'educació per al desenvolupament, amb l'objectiu «d'endreçar» les iniciatives a les quals es dona suport, interpel·la principalment l'àrea de cooperació i les entitats que formen part del consell de cooperació o que ja implementen accions en aquest àmbit. Per contra, un enfocament d'educació per a la justícia global que vulgui influir el conjunt de l'acció municipal necessita convocar molts altres agents, interns i externs a l'ajuntament.

En aquesta fase es proposen tres accions principals a desplegar específiques de la planificació de l'ECG:

Identificar els agents educatius als quals es vol involucrar

En termes generals, i per aprofitar els elements que aporten valor diferencial a l'ECG local, es recomana adoptar un enfocament que promogui el treball transversal amb altres polítiques, però que respongui a les capacitats i les oportunitats de cada municipi. Es pot partir d'un llistat ampli dels agents educatius per anar prioritzant, després, en funció de les particularitats de cada municipi.

Convé tenir en compte que per arribar a determinats agents educatius es necessitarà cercar des d'un inici la col·laboració de determinades àrees de

l'ajuntament, com és el cas d'educació per a la interlocució amb els agents d'educació formal.

Agents d'ECG al municipi⁷

Interns ajuntament

- Educació
- Joventut
- Igualtat
- Ciutadania
- Desenvolupament econòmic local (economia social i solidària i comerç)
- Medi ambient (educació ambiental)
- Cultura (biblioteques, museus)
- Comunicació

Externs

- Centres educatius de primària i secundària
  - AFA
  - Entitats de lleure educatiu
  - Escoles de música i arts
  - Entitats juvenils, feministes i culturals
  - Entitats de cooperació i ambientalistes
  - Xarxes de consum i comerços locals
  - Mitjans de comunicació locals
-

Font: elaboració pròpia.

Proposar una acció formativa

L'inici del procés de planificació pot ser un moment propici per a una acció formativa en ECG adreçada als agents que es vulgui incloure al procés d'elaboració i a l'execució posterior, tant interns com externs a l'ajuntament. Una formació⁸ adaptada a la realitat local pot contribuir a:

- Donar a conèixer l'ECG a altres àrees de l'ajuntament i altres agents que no hi estiguin familiaritzats.
- Construir un punt de partida compartit per tots els agents.
- Assegurar uns coneixements mínims que enriqueixin la participació posterior.
- Incentivar la creació de xarxa entre aquests agents.

---

⁷ Llistat elaborat a partir del buidatge dels plans i accions d'ECG presentats a les convocatòries del Catàleg de serveis 2020-2023 de la Diputació de Barcelona.

⁸ La Diputació de Barcelona ofereix, a través del Banc d'Accions Formatives, una càpsula d'ECG que es pot programar de forma virtual o presencial a petició de l'ens local interessat per formar tècnics de diferents àrees. LaFede.cat, al seu torn, ofereix diverses formacions introductòries per a entitats.

4.4. Diagnosi

En aquesta fase és important que el disseny de totes les eines de recollida d'informació tingui en compte el pes de la dimensió educativa i de sensibilització en la política i asseguri que s'obté la informació necessària per planificar aquest àmbit. En aquest sentit, pot ser necessari, tant per analitzar la trajectòria prèvia com per explorar noves línies de treball, preveure reunions, entrevistes o DAFO específics.

Els passos més importants que cal seguir per a l'àmbit de l'ECG són:

Fer balanç de la trajectòria prèvia

Normalment, en iniciar un procés de planificació de la política, l'àrea de cooperació i solidaritat té ja una experiència prèvia en l'impuls d'activitats educatives i de sensibilització.

Cal incloure la sistematització d'aquesta informació com a part de la diagnosi, de forma que es pugui contrastar no només els recursos assignats, sinó la tipologia d'actuacions realitzades i els resultats obtinguts d'acord amb les categories pròpies de l'ECG. Així, el balanç d'actuacions hauria de permetre identificar:

→ En quins **àmbits** s'han desenvolupat principalment les actuacions fins a aquest moment: formal, no formal o informal.

→ Quines **dimensions** han estat més o menys treballades: sensibilització, formació, recerca o incidència.

→ A quins **públics** principals s'han adreçat: infants, joves, col·lectius específics, gent gran, el veïnat de barris concrets o públic general sense especificar.

→ Quines **temàtiques** han estat les més o menys tractades fins a aquest moment.

→ Quines **metodologies** (vivencials, cooperatives, magistrals, etc.) i quins **formats** (tallers, intervencions al carrer, jornades, cursos, campanyes en xarxes socials, etc.) s'han implementat.

Si la planificació es fa amb suport extern, és important que els termes de referència prevegin una diagnosi amb el grau de detall necessari per extreure'n conclusions útils.

En paral·lel, cal que la diagnosi presti atenció també als canals de comunicació i coordinació existents dins l'ajuntament, tant formals com informals, i que analitzi si són suficients per promoure el treball transversal en ECG o caldrà impulsar-ne d'altres.⁹

Anàlitzar en funció dels criteris de qualitat d'ECG

La informació sobre la trajectòria prèvia s'ha d'anàlitzar d'acord amb els criteris de qualitat propis de l'àmbit educatiu. Ara bé, no sempre es disposa de dades suficients per fer aquesta anàlisi, ja que l'establiment d'indicadors i l'obtenció d'informació per a l'avaluació posterior és un dels elements de millora que s'identifica amb freqüència.

Tenint en compte aquest aspecte limitant, cal posar en marxa, amb les dades desagregades de què es disposi (enquestes de valoració dels assistents a activitats, informes dels proveïdors, valoracions dels referents tècnics, etc.), una dinàmica de valoració més qualitativa que es vagi perfeccionant en cicles de planificació successius.

Criteris de valoració d'experiències d'ECG en l'àmbit local¹⁰

- **ADEQUACIÓ:** en quin grau s'adequa al públic i a l'àmbit educatiu on es desenvolupa i té en compte les particularitats de l'entorn local per generar un major impacte.
- **FINALITATS I CONTINGUTS:** en quin grau promou la reflexió crítica sobre les causes de la desigualtat i les injustícies al món i la responsabilitat sobre l'impacte de les pròpies accions a escala local i global.
- **COHERÈNCIA:** en quin grau les metodologies, el llenguatge i les eines que utilitza són coherents amb el missatge que es vol transmetre.

⁹ Per ampliar aquest punt, vegeu, en aquesta mateixa col·lecció, *Pautes per transversalitzar l'enfocament de Coherència de Polítiques per al Desenvolupament*, Diputació de Barcelona (2023).

¹⁰ Adaptats d'Edualter (2022).

→ **PARTICIPACIÓ:** en quin grau afavoreix la implicació i un rol actiu del públic al qual s'adreça i del conjunt d'agents educatius de l'àmbit en què actua.

→ **ESTRATÈGIES DIDÀCTIQUES:** en quin grau proposa metodologies diverses orientades a la transformació personal i social que permetin visibilitzar veus poc reconegudes.

→ **RESULTATS I DIFUSIÓ:** en quin grau genera resultats visibles, implica les persones participants en la seva comunicació i genera apropiació per part dels agents locals que hi participen.

→ **AVALUACIÓ:** en quin grau promou la reflexió sobre els aprenentatges i la seva transferència posterior.

Diagnosticar, també, les oportunitats

Per tal d'avançar cap a una ECG més transversal, cal que la diagnosi vagi més enllà de les iniciatives treballades fins a aquest moment i identifiqui les oportunitats que es donen per estendre l'ECG a altres polítiques, agents i instruments.

El *Pla director de cooperació 2022-2030 de l'Ajuntament de Terrassa* identifica el sector de creació audiovisual com a potencial aliat per ampliar l'abast de l'ECG local.

Malgrat que no es tracta d'un sector tradicional de l'ECG, al procés de planificació es constata que es donen condicions perquè esdevingui prioritari: ecosistema d'agents locals, projecció exterior del municipi en aquest àmbit, suport institucional i interès de les parts.

No es tracta, per tant, de fer un llistat de totes les opcions teòricament possibles, sinó de diagnosticar les opcions reals des de les especificitats de cada municipi i connectar-les amb les oportunitats que hi hagi a l'entorn. Cal considerar, per tant:

→ Temàtiques i agents d'especial rellevància en aquell context local per les seves característiques demogràfiques, socioeconòmiques, de teixit productiu, de recursos naturals, etc.

→ Polítiques/àrees amb interès/capacitats/iniciatives per treballar amb un enfocament de ciutadania global.

→ Iniciatives relacionades que estiguin desenvolupant altres agents externs al municipi, com ara ONG especialitzades, universitats, administracions supralocals o xarxes de governs locals, i amb les quals es podria contactar.

Per fer aquesta connexió, com s'ha assenyalat anteriorment, cal que l'equip de planificació o el suport extern tinguin uns coneixements especialitzats.

Connectar la diagnosi amb la presa de decisions

Especialment als municipis més grans, la quantitat d'agents educatius i activitats de sensibilització portades a terme pot generar molta informació i molt dispersa, fet que pot superar les capacitats de l'àrea de cooperació a l'hora de processar-la.

La prioritat de la diagnosi no ha de ser l'exhaustivitat, sinó aportar la informació que sigui necessària per a la presa de decisions. Les pautes identificades en aquest apartat tenen en comú que delimiten i orienten l'exercici de diagnosi als elements que han de fonamentar les decisions. En aquest sentit, és important que els resultats i les conclusions es validin amb els agents implicats i que es faci evident la connexió entre aquestes conclusions i les decisions sobre objectius, línies de treball i recursos.

4.5. Elaboració

Com a part fonamental de la política local de cooperació, l'ECG ha d'impregnar el conjunt de continguts que s'elaboren en aquesta fase. Amb un esquema flexible de planificació, ha d'estar present en la definició dels principis i els valors, i ha d'esdevenir objectiu estratègic, per poder desplegar-se després en objectius específics i línies d'acció que permetin identificar àmbits, públics, metodologies, etc.

Aquí es destaquen cinc elements clau a tenir en compte en l'elaboració dels continguts específics d'ECG.

Recollir i validar propostes en clau d'ECG

Una diagnosi estructurada d'acord amb les dimensions, els àmbits, els públics, les temàtiques i els criteris de qualitat específics porta a conclusions i propostes concretes per a l'àmbit educatiu i de sensibilització ciutadana. En aquesta fase, s'han de sotmetre a reflexió, debat i validació per construir els objectius i les línies d'acció, un procés que ha de vetllar per:

- Implicar els agents clau per a la implementació, especialment els interns de l'ajuntament (àrea d'educació, joventut, cultura, etc.).
- Assegurar que totes les propostes estan connectades amb la realitat del municipi.
- Dimensionar les propostes al pes que té l'àmbit educatiu en la política de cooperació i als recursos humans i materials de què disposa l'ajuntament.

Establir objectius de canvi realistes

Als diferents nivells, cal trobar un equilibri per formular objectius que busquin la transformació sense esdevenir declaracions d'intencions desconnectades de les capacitats reals.

L'objectiu general que guii l'acció en ECG convé definir-lo en relació amb els canvis en els coneixements/actituds/comportaments de la ciutadania que volem impulsar, al mateix temps que introduïm elements que orientin el seu desplegament.

Exemple de la reformulació d'un objectiu per fer-lo més útil a la planificació:

Objectiu inicial:

Potenciar la formació en valors amb un enfocament de drets humans i sostenibilitat que ajudi a entendre les causes dels desequilibris mundials.

Focus en quin canvi es vol produir en les persones.

Objectiu reformulat:

Conscienciar la població jove del municipi sobre les causes dels desequilibris mundials amb un enfocament de drets humans i sostenibilitat.

Per a la definició dels objectius específics de l'ECG i en línia amb els criteris SMART presentats a les *Pautes per avaluar els plans locals de cooperació al desenvolupament*, hi ha altres factors a tenir en compte:

1. Connectar amb la diagnosi: cal que els objectius responguin a les potencialitats i febleses identificades al municipi, evitant objectius genèrics que puguin ser intercanviables entre municipis.
2. Dimensionar la planificació: cal que siguin assolibles en el marc temporal i amb els recursos previstos al pla, de forma que es pugui fer el seguiment dels avenços i s'eviti repetir els mateixos objectius específics en successives planificacions.
3. Explicitar el canvi que es busca: cal que expressin les transformacions que volen assolir, no les accions concretes que portaran a terme.
4. Orientar-ho a les persones, als col·lectius, als agents: la transformació és dels agents educatius, posant les persones al centre.
5. Orientar-ho a incrementar el coneixement, la capacitat crítica, la mobilització, l'organització o la participació en les temàtiques que treballen.

Exemples d'objectius específics d'ECG analitzats d'acord amb aquests criteris

---

Promoure la sensibilització en drets humans als centres educatius

- Podria donar-se de la mateixa manera en qualsevol altre municipi.
- Podria repetir-se en plans successius sense poder identificar avenços.
- Expressa l'acció a realitzar, no el canvi que es busca.
- Situa l'acció al centre, no les persones o els agents.

Implicar les organitzacions juvenils del municipi en la promoció d'hàbits de consum conscient dels impactes globals en termes de drets humans i sostenibilitat

- Dona resposta a elements de la diagnosi: aprofundir en la connexió local-global, arribar als joves, implicar altres àrees de l'ajuntament, etc.
- Delimita més la població meta i la temàtica.
- Explicita el canvi que es busca en termes d'implicació i mobilització.
- És un canvi educatiu orientat a les persones joves que formen part de les organitzacions del municipi.

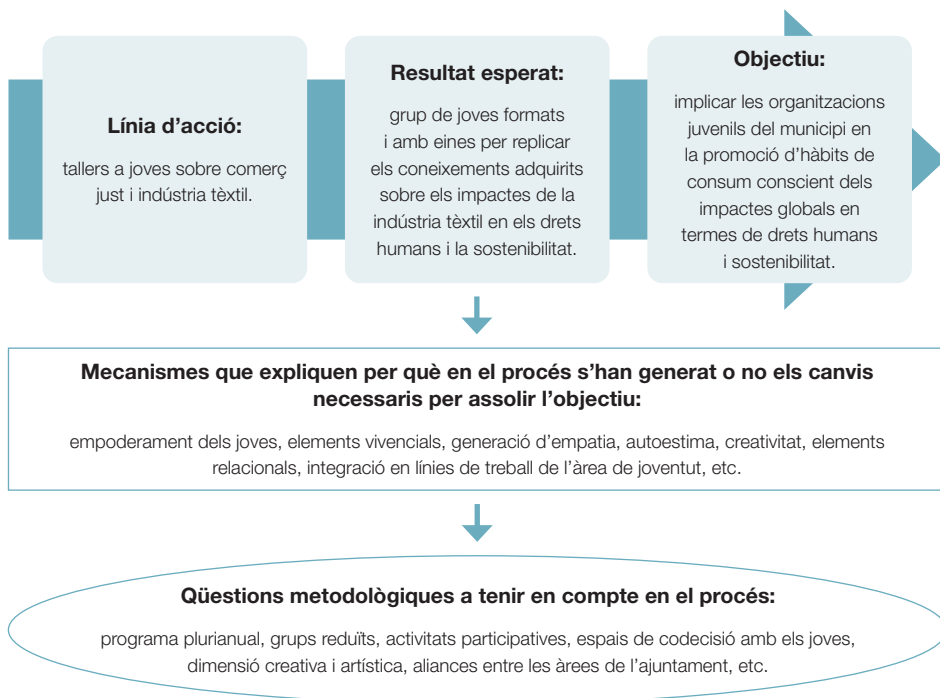
Font: elaboració pròpia a partir d'objectius inclosos a plans municipals de cooperació.

Tenir en compte els mecanismes que generen canvis

Si bé es pot aplicar al conjunt de la política, en l'àmbit educatiu i de sensibilització resulta especialment necessari tenir en compte els processos i els mecanismes que expliquen com arribar al canvi social desitjat.

Traduït als exercicis de planificació de l'ECG, equival a assumir que la programació d'activitats de sensibilització no genera necessàriament canvis en els valors, les actituds o els comportaments de les persones. Han de formar part d'un procés i incloure els factors que fan possible el canvi.¹¹

Exemple de la relació entre accions, resultats, objectius i mecanismes.

La realització dels tallers, *per se*, no permetrà que els joves adquireixin les eines necessàries, molt menys que s'impliquin i canviïn hàbits de consum.

Cal incloure els elements que possibiliten aquest canvi: la proposta es treballa amb els joves des de l'inici (participació real en les decisions i corresponsabilitat); al taller els joves fan recerca sobre les cadenes de producció i subministrament que hi ha darrere la seva pròpia roba (l'actuació connecta amb elements vivencials dels participants que els interpel·la); escolten els testimonis de treballadors adolescents de la indústria tèxtil a Bangladesh (es genera empatia amb les persones afectades en altres indrets del món); dissenyen una peça de roba amb tela de proximitat i organitzen un mercat d'intercanvi de roba de segona mà (s'empodera el jovent amb una activitat que implica la seva creativitat, genera un compromís col·lectiu i prefigura els canvis de consum que es volen fomentar).

Font: elaboració pròpia.

¹¹Per ampliar continguts sobre teoria del canvi, vegeu Ramon CRESPO [et al.]. *Educació per a la justícia global i canvi social. Nous relats per a la planificació i l'avaluació: res tan pràctic com una bona teoria* (2020).

Un pla local de cooperació opera en un nivell més estratègic i no cal que entri en aquest nivell de detall per les diferents línies d'acció. No obstant això, fer referència a aquests elements té una funció pedagògica cap al conjunt d'agents i facilita que s'hi assignin recursos econòmics i humans. Comporta reconèixer la importància de factors clau que requereixen temps i dedicació i que sovint queden invisibilitzats a la planificació, com la construcció de xarxes de treball i relacions de confiança.

Valorar el paper clau de la societat civil en aquest àmbit

La societat civil ha estat el principal motor de l'ECG i ha guiat la seva evolució cap a postures més crítiques i transformadores que qüestionen models de desenvolupament, denunciïn vulneracions de drets o apropen sabers alternatius.

Tot i que no totes les entitats han incorporat aquesta mirada transformadora de la cooperació, és recomanable que els processos de planificació incorporin el teixit associatiu no només en tant que part interessada en l'assignació de recursos, sinó també en la construcció conjunta de continguts i prioritats. Aquest procés permetrà alinear visions i buscar la complementarietat entre les diferents modalitats d'actuació:

→ Directa: l'ajuntament lidera l'actuació educativa, contractant els serveis que necessiti. Per exemple: oferta de tallers sobre drets humans al casal d'estiu municipal.

→ Indirecta: la iniciativa és de les entitats i l'ajuntament en facilita la realització mitjançant finançament, suport logístic, etc. Per exemple: convocatòries locals de subvencions per a ECG.

→ Concertada: s'identifiquen objectius compartits i hi ha un repartiment de rols entre ajuntament i entitats. Per exemple: jornades temàtiques de sensibilització amb la participació de les entitats del consell.

El treball concertat és característic de l'ECG local i un element a potenciar en la planificació. No obstant això, convé diferenciar els objectius educatius de la promoció de les entitats de cooperació, a fi de no supeditar els primers als interessos o les necessitats de les ONGD. Potser no totes les entitats de cooperació tenen la capacitat o volen treballar l'ECG i, en canvi, s'hi poden apropar altres entitats de l'àmbit cultural o esportiu interessades. El procés de planificació ha de servir per dibuixar un full de ruta que permeti avançar amb les entitats que comparteixen objectius educatius.

Definir mecanismes concrets per una ECG més transversal

Si, com és desitjable, s'identifiquen objectius i línies de treball en ECG que impliquen altres àrees de l'ajuntament més enllà de cooperació, cal que en aquesta fase es defineixin els espais de coordinació i els canals formals o informals necessaris.

Aquests mecanismes poden ser generals (participació mútua als exercicis de planificació, per exemple) o específics (creació d'un grup motor per a una iniciativa concreta, per exemple), entre nivells tècnics o de direcció política.¹²

Alinear comunicació i educació transformadores

La comunicació ha d'estar present en tot el cicle de la política i respondre als mateixos objectius de transformació social fixats per l'àmbit d'ECG.¹³ Des d'aquesta visió, no tindria sentit treballar-les separadament perquè totes les accions comunicatives tenen una dimensió educativa i totes les actuacions educatives comuniquen.

Cal una única estratègia que, d'una banda, millori la dimensió comunicativa dels recursos pedagògics, tallers, campanyes a l'espai públic, etc., identificant les esferes i les comunitats, els canals i els continguts més adequats. Les iniciatives educatives i de sensibilització han de dedicar temps i recursos a treballar en clau comunicativa per arribar a nous públics, innovar en els discursos, apropar persones joves, etc.

D'altra banda, cal assegurar que totes les iniciatives que comuniquen la política de cooperació contribueixen a l'impuls d'una ciutadania crítica. Cal defugir missatges simplistes i visions colonials o paternalistes i cal aprofitar totes les situacions comunicatives per posar el focus en la interdependència, les desigualtats, l'empatia, etc. En aquest sentit, eines com el Heads Up,¹⁴ desenvolupada en l'àmbit educatiu, tenen una clara aplicabilitat a la comunicació transformadora.

---

¹² Per a més detalls sobre canals de coordinació i comunicació, vegeu, en aquesta mateixa col·lecció, *Pautes per transversalitzar l'enfocament de Coherència de Polítiques per al Desenvolupament*, Diputació de Barcelona (2023).

¹³ Per a més detalls sobre el concepte i les implicacions d'una comunicació transformadora, vegeu, en aquesta mateixa col·lecció, *Pautes per planificar la comunicació de la cooperació al desenvolupament*, Diputació de Barcelona (2024).

¹⁴ V. ANDREOTTI. «*The educational challenges of imagining the world differently*» (2016).

4.6. Aprovació i difusió

El moment d'aprovació del pla és una oportunitat per fer accions comunicatives que donin a conèixer el contingut educatiu de la política de cooperació, sovint desconegut pel públic. No obstant això, com s'ha indicat anteriorment, la vinculació entre educació, sensibilització i comunicació ha d'estendre's en tot el cicle i impregnar el conjunt d'actuacions.

En aquesta fase cal tenir en compte les qüestions següents:

Arribar als agents educatius per teixir aliances

Convé assegurar que les accions de comunicació en el moment d'aprovació del pla inclouen tots els agents educatius del municipi, i molt especialment aquells que han participat d'alguna forma en el procés d'elaboració.

Depenent dels compromisos assumits en matèria d'ECG, es pot valorar una acció comunicativa específica adreçada a agents educatius del municipi (AFA, claustrats, entitats de lleure, etc.). També pot ser útil estendre la difusió a altres agents externs al municipi (entitats especialitzades, universitats, serveis territorials d'educació, entitats de segon nivell, etc.) que, per temàtiques o àmbits d'actuació prioritzats, poden estar interessats a participar en l'execució del pla.

Aprofitar les oportunitats comunicatives per construir ciutadania crítica

Totes les accions comunicatives del pla, com a màxima expressió de la política local de cooperació, han de contribuir a l'objectiu de promoure una ciutadania informada, conscient, crítica i activa. Cal defugir missatges simplistes i aprofitar per explicar el perquè de la política de cooperació, posant el focus en les causes que generen desigualtat i injustícia.

4.7. Execució, seguiment i avaluació

En aquesta fase es posa a prova la utilitat del document de planificació per guiar estratègicament l'acció d'ECG. Els objectius i les línies prioritàries s'han de traduir en propostes operatives amb un calendari i recursos anuals assignats. No obstant això, es pot produir una desconexió si el plantejament estratègic no s'adapta a les capacitats o si s'orienta més a l'estadi final desitjat que al procés que cal posar en marxa. Per evitar-ho, convé prestar atenció als indicadors i a la recollida d'informació per mesurar-los. Són elements clau que donen sentit a la planificació com a cicle d'aprenentatge i millora de la política pública.

Tres elements destacats per al seguiment i l'avaluació en l'àmbit de l'ECG:

Establir indicadors que reflecteixin assoliment en els processos

Mesurar els canvis en les percepcions, les actituds o els valors de les persones és complex, més encara si és en relació amb marcs teòrics i conceptes abstractes, com ara la solidaritat, la pau, la justícia, etc.

Això dificulta la formulació d'indicadors per a l'ECG i la seva operativització, perquè planteja moltes preguntes que cal respondre per poder mesurar-ho.

A títol d'exemple, aquest objectiu i indicador establert en un dels plans locals de cooperació en vigor a la província de Barcelona obliga a respondre diverses preguntes per poder recollir i mesurar el grau d'avenç o assoliment:

Objectiu: ampliar la cultura de pau de l'alumnat de secundària del municipi.

Indicador: % de l'alumnat que defensa els valors de la pau i la convivència en el seu dia a dia.

Preguntes:

→ Què vol dir defensar uns valors?

→ Quins són els valors de la pau i la convivència?

Atesa aquesta dificultat, a vegades s'opta per establir indicadors de producte que s'assoleixen en la mesura que es realitza una acció estratègica prevista, del tipus:

→ *S'ha consolidat una oferta d'educació per la pau i els drets humans a tots els centres de primària i secundària del municipi.*

Aquests indicadors de producte són més fàcils de mesurar, però no donen informació sobre els canvis en termes educatius o de sensibilització.

Cal assumir aquestes dificultats i minimitzar-les amb indicadors que:

- Vagin més enllà dels productes i mesurin resultats assolits (canvis de coneixements, actituds o comportaments).
- Delimitin què s'ha de mesurar, per deixar menys marge a la interpretació.
- Un cop definits, es puguin mantenir en el temps perquè es formulin com a avenços en un procés i no com a assoliments absoluts.

Seguint amb l'exemple anterior, l'indicador es podria reformular com:

El 60 % dels alumnes d'educació secundària del municipi que han participat en el programa de formació en ECG expressen haver incrementat el seu coneixement i compromís amb la preservació de la pau i la defensa dels drets humans al món.

Preveure sistemes de recollida d'informació útils

La manca de sistemes de recollida d'informació estables i consistents dificulta mesurar els resultats i els impactes de l'ECG al cycle de planificació. D'una banda, hi ha moltes activitats obertes al públic en general en què és difícil obtenir informació o fer un seguiment del procés. D'altra banda, les enquestes de satisfacció que es fan en activitats educatives per públics definits ofereixen una informació limitada i dispersa que resulta difícil gestionar.

Malgrat aquestes dificultats, els plans locals de cooperació poden preveure eines concretes de recollida d'informació útils i adaptades a l'ECG:

→ Combinar recursos tecnològics i espais compartits: les activitats obertes a públic poden acompanyar-se de mecanismes de resposta ràpida a través del mòbil o en el moment de realització que prioritzin recollir l'opinió de més persones, agregar dades i establir comparacions. Després, aquesta informació es pot posar en comú en espais de reflexió amb els agents més rellevants per extreure'n conclusions i aplicar-les en la planificació futura.

Un ajuntament que organitza anualment una jornada de solidaritat al carrer pot introduir un breu qüestionari de valoració disponible en diferents formats (codi QR i dispositius visibles el dia de la jornada amb incentiu per la valoració). El consell de cooperació pot dedicar la següent sessió a analitzar els resultats i introduir els canvis que se'n derivin.

→ Identificar la informació que els proveïdors han de lliurar: l'ens local pot traslladar a les entitats que contracta o subvenciona les tasques de recollida de la informació de cada activitat, però cal que estableixi paràmetres comuns i dades bàsiques que permetin definir sèries, valorar evolucions i establir comparatives. Per evitar recollir informació que després no s'utilitza, cal concretar prioritats.

En les activitats en centres educatius, l'ens local pot preveure, pel que fa a la contractació de proveïdors, l'elaboració d'un informe i establir quina és la informació mínima necessària que ha de contenir: nombre de participants, edat, nivell educatiu, camps per a la valoració dels participants, camps per a la valoració del professorat, etc.

Aquests paràmetres comuns han de permetre sistematitzar i obtenir més fàcilment dades agregades de cobertura, satisfacció, aprofitament, etc.

→ Recollir l'opinió de la ciutadania: es poden fer enquestes específiques si l'ajuntament té els recursos, però sovint és més oportú introduir algunes preguntes en estudis d'opinió ja previstos. Perquè siguin útils als objectius d'ECG, cal preguntar sobre temes concrets que es treballin, com ara si es coneixen els vincles entre models de consum i vulneracions de drets humans o si empatitzen amb la situació de persones que veuen vulnerats els seus

drets en altres països. En molts casos no es podrà establir una atribució dels resultats a les accions però, tot i així, permetrà identificar necessitats i avenços.

Preveure i implementar experiències concretes d'avaluació

L'avaluació d'iniciatives concretes permet extreure conclusions que beneficien el conjunt de l'acció educativa que es fa al municipi, en especial si es tracta d'iniciatives rellevants a escala local. Suposa, a més, un exercici de reflexió i aprenentatge per a tots els agents que hi participen i ajuda a estendre una cultura d'avaluació i anàlisi al conjunt de l'ECG. El pla de cooperació pot recollir el compromís d'avaluar alguna experiència educativa concreta i incorporar els aprenentatges i els elements de millora identificats al cicle següent.

L'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet va impulsar, el 2021, l'avaluació del projecte Joves per la pau a Buchenwald, una iniciativa amb més de deu anys de trajectòria al municipi que implica centres educatius, entitats socials i diverses àrees de l'Ajuntament.

L'avaluació, feta amb una consultora independent especialitzada i amb el suport de la Diputació de Barcelona, va recollir informació i valoracions de tots els participants. Els elements de millora identificats es van incorporar a les fites del Pla director de cooperació, drets humans i ciutadania global 2022-2026.

---

5. Llista de verificació dels elements clau a tenir en compte

Primers passos:

→ S'ha definit quin enfocament i quina terminologia es vol adoptar per a la dimensió educativa i de sensibilització de la política de cooperació?

→ La definició adoptada és fàcil de comunicar als agents educatius i a altres àrees de l'ajuntament?

—> Per què s'inicia el procés de planificació? Hi ha raons o hipòtesis de partida vinculades a l'àmbit educatiu i de sensibilització? Si no és així, què hi falta?

—> L'equip assignat i el suport extern tenen expertesa i experiència prèvia en ECG? Si no és així, es pot incorporar aquest perfil?

Llançament:

—> Es disposa d'un llistat d'agents educatius del municipi potencialment interessats en ECG?

—> La comunicació d'inici del procés de planificació inclou tots aquests agents educatius del municipi?

—> S'ha previst alguna acció formativa en ECG per als agents educatius interessats?

Diagnosi:

—> El balanç del cicle anterior inclou una anàlisi específica que identifiqui àmbits, dimensions, públics i temàtiques treballades en l'acció educativa i de sensibilització?

—> En termes generals, les línies d'actuació en ECG (o les accions més rellevants) responen als criteris de qualitat de l'ECG (promouen la reflexió crítica i la corresponsabilitat, fan el vincle local-global, s'adeqüen al públic i el fan particip, etc.)?

—> Més enllà del balanç de les accions fetes, la diagnosi inclou altres àmbits, agents o temàtiques específics del context local amb potencial per estendre l'ECG?

—> La diagnosi arriba a conclusions útils en l'elaboració del pla que es comparteixen i validen amb els agents implicats?

Elaboració:

—> Participen en aquesta etapa tots els agents necessaris per a la implementació posterior?

- La matriu o estructura de planificació reflecteix la rellevància que té o que es vol donar a l'àmbit educatiu?
- L'objectiu més estratègic o general relacionat amb l'ECG està orientat al canvi social que es vol promoure al municipi?
- Es tenen en compte objectius específics de caire educatiu realistes, adaptats al context local i connectats amb la diagnosi?
- Es tenen en compte els elements metodològics i de procés que actuen com a mecanismes de canvi social en la formulació de línies d'acció i l'assignació de recursos?
- S'expliquen les modalitats que s'utilitzaran per implementar les accions educatives i de sensibilització? Quina relació i concertació es preveu amb les entitats?
- S'estableixen mecanismes concrets i acordats per treballar iniciatives educatives i de sensibilització amb altres àrees de l'ajuntament?
- S'ha elaborat o es preveu elaborar un pla de comunicació transformadora per a l'àmbit de cooperació al desenvolupament que contribueixi a l'assoliment dels objectius d'ECG?

Aprovació i difusió:

- S'han comunicat els continguts d'ECG del pla als agents educatius del municipi?
- Convé difondre el pla a altres agents educatius de fora del municipi que són necessaris per implementar les línies prioritzades?
- La comunicació del pla i dels continguts de la política es fa de forma que contribueix a construir ciutadania crítica?

Execució, seguiment i avaluació:

- Es disposa d'indicadors clars que permetin mesurar avenços en relació amb els canvis proposats?

→ Es tenen en compte mecanismes de recollida de la informació necessària per mesurar els indicadors? Són realistes?

→ Es preveu la realització d'avaluacions de projectes concrets d'ECG?

---

6. Bibliografia

ANDREOTTI, V. «*The educational challenges of imagining the world differently*». *Canadian Journal of Development Studies / Revue canadienne d'études du développement*, 37(1) (2016), p. 101-112.

CRESPO, Ramon; SAMPÉRIZ, Abel; PUJADAS, Carol. *Educació per a la justícia global i canvi social. Nous relats per a la planificació i l'avaluació: res tan pràctic com una bona teoria*, 2020.

DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Localització de l'Agenda 2030 i educació per a la ciutadania global: un diàleg imprescindible*, 2020.

EDUALTER. *Criteris per a la sistematització d'experiències de l'ECG en l'àmbit local*, 2022.

GENE. *Global Education in Europe - Concepts, Definitions and Aims*, 2020.

MESA, Manuela. «*Precedentes y evolución de la educación para el desarrollo: un modelo de cinco generaciones*». *Revista*, núm. 1 (2014), p. 24-56.

UNESCO. *The ABCs of global citizenship education*, 2017.

---

7. Acrònims

AFA: Associació de Famílies d'Alumnes

AOD: ajuda oficial al desenvolupament

DAFO: debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats

ECG: educació per a la ciutadania global

GCED: Global Citizenship Education

ODS: objectiu de desenvolupament sostenible

ONG: organització no governamental

ONGD: organització no governamental per al desenvolupament

QR: *quick response*

SMART: específics, mesurables, assolibles, rellevants, temporals

UNESCO: Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura

**Diputació
Barcelona**

Àrea de Presidència

Direcció de Relacions Internacionals

Carrer Londres, 55

08036 - Barcelona

Tel. 934 049 444

Fax 934 022 473

www.diba.cat